

Митрополит А. Шептицький залишив нам глибоке вчення про людину як образ Божий, покликану жити у правді, свободі та любові. Право на «самість» – це право бути собою, яке потрібно захищати і розвивати, бо саме в ньому – основа здорового суспільства і сильної нації.

Список використаних джерел

1. Шептицький А. Як будувати рідну хату. Львів: Видавництво УКУ, 2001. 48 с.
2. Шептицький А. Про єдність Церкви. Львів: Свічадо, 2005. 252 с.
3. Владика Галицький. *Український тиждень*. 19 квітня 2011.
4. Войналович В. Шептицький Андрей / Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 783.
5. Ленчик В. Шептицький Андрей (хресні імена Роман, Олександр, Марія) / Енциклопедія українознавства: Словникова частина: [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. Париж-Нью-Йорк: Молоде життя, 1955–1995. Т. 10. С. 3841–3844.
6. Маринович М. Митрополит Андрей Шептицький і принцип «позитивної суми». Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 248 с.
7. Редліх Ш. Невизнаний Шептицький. *Тиждень.ua*. 13 квітня 2012.
8. Хом'як О., Гайова О. Андрей Шептицький піввіку оберігав Церкву та її вірян. *Високий Замок*. 30 січня – 1 лютого 2015.

Галина ГРУЦЬ

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри педагогіки
та менеджменту освіти

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

ЛИСТИ О. АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО ДО МАТЕРІ: СПРОБА ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Особистість митрополита Андрея Шептицького – одна з найвеличніших постатей української історії. Софія Шептицька у книзі спогадів «Молодість і покликання отця Романа Шептицького», присвяченій молодим рокам сина писала: «А там... у тиші монастирських мурів, під покровом Найсвятішої Діви, ... моє хлоп'я молиться: «Господи, чого бажаєш, щоб я вчинив? А Господь відповідає йому в душі голосом без слів якого людське ухо не чує, але серце розуміє: «Покинеш батька й матір, братів і свій дім, покинеш обряд, який виховав тебе для мене... і підеш до нового життя, до чужих людей ... Твої найближчі будуть здвигати раменами й називати тебе шаленим, а мати над тобою плакати буде, і в її плачу покинеш її, але підеш, бо Я тебе кличу ...» [4,

с. 33]. І він пішов за Господом. Однак мама для нього залишається найважливішою людиною: «по Бозі я найбільше любив свою матір». Дванадцять листів, які А. Шептицький написав своїй матері, є яскравим свідченням цього. У шостому та дванадцятому листах А. Шептицький називав свою матір «Христовою Мамою», бо був свідомий того, що його життєва дорога – це шлях на Голгофу, а мати повинна смиренно прийняти вибір сина. Він писав матері, що «я ніколи не відречуся свого обов'язку даного мені Богом і до «кінця днів моїх», кажучи словами псалмопівця, буду здійснювати заповіт св. Павла – бути всім для всіх. Я знаю, Мамо, мене відречуться одні, мене проклинатимуть другі, мене, може аж по відході моїм до Бога зрозуміють мої найближчі. І я свідомий того, що мене називатимуть «політиком на митрополичому престолі» чи «шовіністом у рясі», мені закидатимуть, що я мішаю «сакра кум профаніс», бо світ чомусь уявив собі, що св. Євангелія є і повинна бути тільки духовим кормом, а матеріяльний світ до св. Євангелії не належить, під час коли сам Спаситель навчив нас молитися про «щоденний хліб». І тому для мене, місіонера, нема й не буде ні однієї чужої ділянки з життя, дорученого мені Богом народу, незалежно, чи це буде промислом чи шкільництвом, мистецтвом чи гігієною, купецтвом чи філософією, наукою чи спортом. Нема бо й не буде під сонцем науки, котра б була відповіднішою дорогою до ладу і сили економічної, як св. Євангелія Ісуса Христа, бо нема і не буде науки, котра б у рівній мірі, як Євангелія, заховувала рівновагу прав і обов'язків у відношенні до себе, означала межу самолюбства й любови ближнього чи розв'язувала так легко труднощі суспільного життя і свободної волі даній Богом кожному з нас особисто й кожному народові загально» [1, с. 53].

Листи А. Шептицького – виняткове джерело для осмислення внутрішнього світу молодого монаха, майбутнього митрополита, який лише окреслює свій шлях до повного служіння Богові й Україні. Окрім того, листи до матері Софії з роду Фредро відкривають для нас інтимний, глибоко духовний простір, де слово – не просто комунікація, а молитва, особистий вимір стосунків між сином і матір'ю, розмова сердець, місце етичного вибору й унікальне свідчення духовного формування людини, що стала моральним авторитетом епохи.

У листах із Нового Санча, Добромиля, Кристинополя А. Шептицький ділиться сумнівами, внутрішньою боротьбою й, зрештою, світлою рішучістю присвятити своє життя Богові. Він щиро зізнається матері: «Моє бажання – бути орудням Божим. Лише таке життя має сенс...» [1, с. 23]. І далі: «Я щасливий бути тим, чим мене хоче мати Бог. Нічого більше не бажаю і не шукаю...» [1, с. 33]. «Становлюся іншим, а водночас почуваю, що тільки тепер стаю собою...» [1, с. 17].

Для А. Шептицького важливе не лише виконання обов'язків, а й глибоке внутрішнє переживання віри як основи всього буття: «Молюся щодня, щоб Господь дав мені терпеливість і силу нести хрест...» [1, с. 29]. Цими сокровенними думками він ділиться зі своєю матір'ю. Адже вона для сина передовсім – духовна співрозмовниця. Листи до матері – це не тільки звіт про події, а своєрідний духовний щоденник, який сповнений удачності, довіри й ніжності: «Твоя молитва – мій захист. Без тебе, мамо, я не дійшов би до того миру, що маю нині...» [1, с. 47]. «Завдяки... Тобі, Дорога Мамо, я зрозумів, чим я є та чим повинен бути... Коли ж приходять хвилини безсилля і я стаю дитиною, тоді я звертаюся до Тебе, Мамо, й зразу почуваюся дужим і сильним, таким як тоді, коли я, не вміючи ще як слід писати, мазав на папері олівцем. Твій Ама». Окрім того, у листах до матері А. Шептицький виявляв себе безмежно люблячим сином. «Моя Найдорожча Мамо!», «Кохана Моя Мамо», «Дорога Моя Мамо!», «Мамочко Дорога», «Ти є Христова, Мамо, допоможи мені своїми молитвами, щоб я повністю одягнувся в Христа!» – так звертається син до своєї матері. Доречно зауважити, що слово «Мама» А. Шептицький завжди пише з великої літери. Безмежна любов до матері поєднувалася з ніжністю й глибокою пошаною.

Звертаючись до матері, А. Шептицький ніколи не втрачав тону синівської поваги, але водночас говорить із нею як з рівною духовною подругою. Він не ховає від неї власних переживань, відверто говорить про страхи й надії. Так, в одинадцятому листі митрополит пише: «Грядуть часи переслідувань, Мамо, часи мучеництва. Ти тепер, Мамо, у стіп Христа, молися, Мамо, за мене й за мій, Богом мені повірений народ, молися, щоб Господь дарував мені мучеництво й щоб цією людиною, яка уміла б зі злого зробити менше зло, з не дуже доброго – добре, а з доброго найкраще і Богові наймиліше – був Твій син» [1, с. 53]. Матір для митрополита – не лише найрідніша людина, а й моральний компас. Він просив у неї поради, розповідає про свої сумніви, але й водночас утішає її, зміцнює у вірі. Це глибокий обмін духовним досвідом. Таке листування – приклад любові, заснованої не на сентименті, а на взаємній відповідальності та духовній співтворчості.

А. Шептицький не просто ділився думками з матір'ю – він обговорював із нею найважливіші етичні та екзистенційні питання. У центрі його листів – любов до ближнього, потреба служіння, підкорення Божій волі, страждання як шлях до освячення. Як писав митрополит: «Внутрішній світ є там, де воля людська співпадає з волею Божою. І я щораз більше намагаюся жити в цьому світі».

Ці листи – не лише документ епохи, а передусім дзеркало душі, в якому кожен може побачити відображення духовного становлення митрополита. У

листах до матері А. Шептицький ніколи не вихваляв себе, не акцентує уваги на своїх заслугах, а завжди скеровує думку до вищої правди, яка єднає серця у Христі.

Як і в епістолярній спадщині Григорія Сковороди, листи митрополита перетворюються на духовний щоденник, на форму діалогу з вічністю. Вони глибоко інтимні, але водночас універсальні. Це – листи любові, болю, турботи, віри й довіри. Читаючи їх, складається враження, що вони адресовані кожній українській матері, кожній українській жінці, яка чекає свого сина з війни й неустанно молиться за нього. А. Шептицький у своїх зверненнях до матері розкриває глибини власного серця, де неодноразово – крізь біль – проступає світло.

Історична цінність цих листів – безсумнівна, але ще важливішою є їхня здатність оживляти моральні координати для кожного покоління. Проаналізувати їх ми змогли завдяки епістолярній повісті українського католицького письменника Г. Меріама-Лужницького «Дванадцять листів о. Андрея Шептицького до матері», опубліковані в 1982 р. у Філадельфії (США). У ній письменник спробував відтворити всю теплоту й щирість стосунків між матір'ю і сином, їх містичну єдність» [5, с. 20–21]. Ця містичність виявлялася в тому, що життя обох було пройняте такими християнськими символами, як: дорога, хрест, Голгофа, Богородиця, Христос. «Християнські символи актуалізують біблійний контекст, а образні домінанти Богородиці, Христа набувають розширено-асоціативних значень і перетворюються у своєрідні «концепти» буття» [5, с. 21].

Отже, епістолярій А. Шептицького – це не лише документ доби, а й приклад морального самостановлення. Це інтимна молитва вголос. Їхня сила – у правді й простоті. Вони – духовний заповіт. І, як і кожен заповіт, закликають до наслідування. У простих словах – глибина віри, в коротких фразах – духовна цільність. Ці листи – нагадування про те, що шлях до великого служіння починається з внутрішнього світла, з уміння слухати себе, ближнього і Бога. Як писав сам Шептицький: «Найбільша радість – служити. Найвищий обов'язок – любити».

Список використаних джерел

1. Дванадцять листів о. Андрея Шептицького до матері / упоряд. Григор Меріа-Лужницький. Філадельфія, 1982. 56 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17175/file.pdf>
2. Духовна велич Львова. Андрій Шептицький: життя та служіння. URL: <https://velychlviv.com/sheptytskyj/>
3. Блаженніший Любомир Гузар. «Листи Андрея Шептицького як духовний компас». *Католицький вісник*. 2015. № 3. С. 14–16.

4. Шептицька Софія з Фредрів. Молодість і покликання отця Романа Шептицького. Львів: Монастир Монахів Студійського Уставу, видавничий відділ «Свічадо», 1994. 154 с.
5. Вівчарик Н. Художні особливості епістолярної повісті Григора Лужницького «Дванадцять листів о. Андрея Шептицького до матері». *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2013. № 3. С. 18–22.

Діана ДЕМИДЯК

здобувачка вищої освіти першого рівня
історичного факультету
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

РОЛЬ СОФІЇ ФРЕДРО У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Граф Андрей Шептицький – видатна постать в історії Греко-Католицької Церкви (далі – ГКЦ) та загалом в українській історії. Його епоху в історії Церкви справедливо називають винятковою. Митрополит був для українців не лише духовним орієнтиром, а й відігравав ключову роль у пробудженні національної свідомості українців Східної Галичини, особливо враховуючи складний період, у який припало його служіння. Перша та Друга світові війни, окупації, непрості польсько-українські взаємини в Галичині першої половини ХХ ст. – саме в цей час А. Шептицький залишався Митрополитом Галицьким.

Його послідовна підтримка українського руху ґрунтувалася на засадах християнської моралі, через що сам Митрополит став об'єктом критики з боку радикальніших груп населення. Для нього, як для служителя культу, жодна політична мета не виправдовувала застосування насильства. Про це він неодноразово наголошував у своїх пастирських посланнях [1, с. 183].

Особистість Митрополита завжди була багатогранною. Він брав активну участь у процесах реформування Церкви: продовжував реформи чернецтва, доклав значних зусиль до створення у Львові Греко-Католицької Богословської Академії [2, с. 47]. Його служіння було спрямоване на задоволення потреб народу – зокрема, створення лікарень, благодійність, а також широку підтримку українського мистецтва і культури.

Формування такої значущої особистості, як-от: А. Шептицький, відбувалося під потужним впливом його матері – Софії, яка походила з вишуканого осередку галицької аристократії та була дочкою відомого польського комедіографа Александра Фредро. Як і родина Шептицьких, Фредри зараховувалися до так званих «червоноруських» родин, але якщо